

ดิจิทัลพริ้นท์: เครื่องบรรณาการและความเชื่อ ต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสังคมไทย

Digital Print: Tribute and Beliefs of Sacred Beings in Thai Society.

พชรชณา สุวรรณกลาง

* ศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ.กมล เผ่าสวัสดิ์

* อาจารย์ประจำภาควิชาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผศ.ดร.เกษม เพ็ญภินันท์

* หัวหน้าภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Pacharasanaa suwanklang

* Doctor of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University.

Assoc. Kamol Phaosavasdi

* Lecturer, Visual Arts, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University.

Assist.Dr.Kasem Penpinan

* Head of Department of Philosophy, Faculty of Arts, Chulalongkorn University.

ข้อมูลบทความ

* รับบทความ 21 พฤษภาคม 2562

* แก้ไข 21 มิถุนายน 2562

* ตอรับบทความ 2 กรกฎาคม 2562

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อของคนที่มาบนบานศาลกล่าวต่อองค์เทพพระพิฆเนศ เขตพื้นที่สี่แยกราชประสงค์ กรุงเทพมหานคร การวิจัยนี้เป็นผลการวิจัยเชิงคุณภาพโดยเก็บข้อมูลภาคเอกสารและภาคสนาม โดยสร้างสรรค์ชุดผลงานศิลปะดิจิทัลพรีนซ์ เครื่องบรรณาการและความเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสังคมไทย สะท้อนพิธีกรรมบูชาเครื่องสังเวศ ซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิมอันเป็นรากฐานของมนุษย์ยุคบรรพกาลของสังคมไทย ปรากฏสู่ประเด็นความเชื่อการบนบานศาลกล่าวต่อองค์เทพศาสนาฮินดูของคนสังคมเมือง เขตพื้นที่สี่แยกราชประสงค์ จังหวัดกรุงเทพมหานคร ชุดภาพผลงานเป็นรูปแบบศิลปะแฟนตาซติก (Fantastic Art) จินตนาการจากชุดเครื่องของแก่นบน การส่งมอบถวายและการรับไปขององค์พระพิฆเนศ สร้างจินตภาพศึกษาจากตำนาน คัมภีร์ ความเชื่อจากคติไตรภูมิและจากเรื่องเล่า ประสบการณ์ความเชื่อบนบานศาลกล่าวสู่การสร้างความหมายรับรู้มิติพื้นที่การทับซ้อนความเชื่อความเหนือจริงตามจินตนาการแทนค่าด้วยสุนทรียะตำแหน่งแห่งที่เชื่อมโยงกับจิตวิญญาณแห่งพิธีกรรมการแสดงออกของมนุษย์ด้วยการมอบเครื่องสังเวศเปรียบเสมือนภาษา การสื่อสารระหว่างมนุษย์ต่อองค์เทพ เพื่อบอกเล่าความตั้งงามอันมีพื้นฐานเกิดจากความสุขของจิตใจมนุษย์ปรากฏภาพตีความพิธีกรรมบนบานศาลกล่าวสู่ยุคสมัยใหม่ปัจจุบัน จากการศึกษาพบว่าเครื่องของแก่นบน ปรากฏวัตถุความเชื่อทางวัฒนธรรมท้องถิ่นจากคติความเชื่อเดิม มีความสอดคล้องตรงตามหลักแนวคิดเทววิทยาของศาสนาฮินดูประกอบด้วย สุนทรบูชา สัญลักษณ์สัตว์มงคลและเครื่องสังเวศซึ่งอยู่ภายใต้โครงสร้างพิธีกรรมบูชา ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีวิญญาณนิยม (Animism) เป็นมุมมองความเชื่อเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ การยังคงอยู่ซึ่งพิธีกรรมบูชาองค์เทพ การร้องขอ วิงวอน เพื่อให้สมดังปรารถนาและการตอบแทนถวายบูชาเครื่องสังเวศ นำเสนอผ่านแนวคิดลัทธิภักติ โยคะ (Bhakti yoga) จากชุดความเชื่อเป็นการแสดงความรัก ความเคารพนับถือด้วยการปรนนิบัติบูชา (Buja) ต่อองค์เทพเสมือนท่านมีชีวิต

คำสำคัญ: ดิจิทัลพรีนธ์; บนบานศาลกล่าว; ความเชื่อ;
สิ่งศักดิ์สิทธิ์; องค์กรเทฮินดู; สังคมเมือง

Abstract

The current research aims to create a digital work of art from votive offerings, which reflects the fundamental basis of the superstitious beliefs of Thai people since ancient times. Such beliefs brought about giving votive offerings to Hindu deities among city dwellers in Ratchaprasong area, Bangkok. The result revealed that the superstitious objects based on cultural and regional beliefs were associated with the concepts of Hindu theology, which consisted of specific prayers, sacred animal symbols and tributes related to the concept and perceived power of animism. Furthermore, there existed rituals regarding worshipping gods, yearning and praying for their wishes to be fulfilled in exchange for certain tributes. The aforementioned concepts were presented through Bhakti yoga that illustrated passion and reverence through Buja to gods as though they actually existed. The research study adopted a qualitative method by the use of a field survey as well as references in order to review literature, theories, previous research studies, and related works of art, which were all analyzed and synthesized into fantastic art. The work of art indicated contemporary local beliefs of the votive offerings. The image was based on legends, manuscripts, the belief of the Three Worlds, and folklore. Superstitious beliefs and experiences were

given meanings, which integrated imaginative supernatural beliefs with demonstrated human beliefs and rituals comparable to language and communication between gods and humans. It intended to impart goodness in the human mind as well as the ancient supernatural belief in the votive offerings translated into the contemporary version of such ritual.

Keywords: digital print; votive offerings; belief; scared beings; Hindu gods; urban society

บทนำ

ในการศึกษาเรื่องความเชื่อที่มนุษย์มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ภายใต้อำนาจเหนือธรรมชาติพบว่า ปรีชา ช่างขวัญยืน และสมภาร พรหมทา (2543: 46-47) อธิบายเรื่องมนุษย์ในบรรพกาลว่ามีความเชื่อเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติเป็นพื้นฐานเพราะมีความใกล้ชิดกับธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัฒนธรรมความเชื่อของภูมิภาคเอเชียอาคเนย์เพราะภูมิภาคเอเชียอาคเนย์เป็นพื้นฐานสังคมเกษตรกรรมมีความต้องการพึ่งพาธรรมชาติและมีความต้องการให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ ภัททิยา ยิมเรวัต (2540: 91-96) อธิบายว่าความเชื่อในอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติหรือที่เรียกว่าปาฏิหาริย์นั้นจะสามารถดลบันดาลในสิ่งที่ให้เกิดคุณและโทษแก่ตนเองและชุมชนจึงเป็นที่มาของการสื่อสาร การต่อรองกับวิญญาณผ่านพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ ผู้วิจัยตีความเข้าใจเรื่องความเชื่อกับการใช้ชีวิตมนุษย์ ในยุคก่อนบรรพกาลทำให้พบว่า สามารถลำดับความเชื่อเรื่องอิทธิฤทธิ์อำนาจดลบันดาลสามารถส่งผลทางความรู้สึกของมนุษย์ต่อปาฏิหาริย์และความเกรงกลัวซึ่งทำให้รับรู้ถึงภาวะการมีอยู่จริงขององค์เทพอำนาจดลบันดาลที่แสดงออกด้วยการร้องขอฟ้า ขอฝน อันเป็นที่พึงพิงเพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์กับการใช้ชีวิตประจำวันในพื้นที่ดินเกษตรกรรม

เสฐียรโกเศศ (2495: 1-4) ได้อรรถาธิบายพุทธศาสนาในสังคมไทยไว้ว่าเป็นการผสมผสานความเชื่อเรื่องผีสางเทวดากับศาสนาพุทธและพราหมณ์ซึ่งเรียกว่า Poppular Buddhism โดย Klausner (1962: 30-35) เห็นว่าแนวคิดนี้อธิบายความเชื่อเรื่องวิญญาณของคนไทยตั้งแต่อดีตคือการนับถือผี เชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติเพราะเชื่อว่าพลังอำนาจลึกลับสามารถช่วยดลบันดาลให้เกิดตามความเชื่อ พลังอำนาจลึกลับสามารถดลบันดาลให้เกิดโชคและความหายนะได้ เมื่อผู้วิจัยทำความเข้าใจความเชื่อของศาสนาพราหมณ์กล่าวคือผู้วิจัยเลือกประเด็นความเชื่อเรื่องวิญญาณนิยม (Animism) แนวคิดพิธีกรรมบูชาัญคือ การสื่อสารกับองค์เทพเจ้าเป็นความเชื่อที่เกิดขึ้นตามโครงสร้างของศาสนาพราหมณ์ในยุคพระเวท การเช่นสังเวद्यด้วยการโยนสิ่งมีชีวิตเข้าไปในกองไฟ (กองกุนท์) เพื่อเป็นการมอบถวายชีวิตบริวาร อาหารต่อองค์เทพสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ผู้วิจัยมีมุมมองต่อเรื่องดังกล่าวว่า การบนบานที่ปรากฏในสังคมเมืองไทยเป็นความเชื่อเรื่องเครื่องสังเวद्यได้มีการปรับเปลี่ยนมาเป็นแบบชาวพุทธแสดงความเป็นพื้นถิ่นต่อองค์เทพฮินดู โดยสังเกตจากการพบหุ่นปูนปั้นสัตว์ที่ปรากฏ อาหาร การจตุรุษเทียนบูชาห้องต้องบทสวด ดอกไม้ มาลัยตามศาลสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ใน

ปัจจุบัน ผู้วิจัยทำความเข้าใจพบว่า การบนบานศาลกล่าวแบบชาวพุทธ เมื่อครั้งก่อนคนไทยดั้งเดิมมีความเชื่อนับถือผีมีความเชื่อในอำนาจลึกลับที่สามารถให้คุณและโทษหรือเรียกว่าเป็นเรื่องของไสยศาสตร์ การนับถือผีนั้นถูกแบ่งความหมายว่า “ผี” มีทั้งผีดีและผีร้าย ผีดีจะให้คุณจะช่วยเหลือลดบันดาลตามที่ร้องขอ ส่วนผีร้ายจะให้โทษทำร้ายถึงเสียชีวิตหรือเจ็บป่วยจากผีปอบ ผีกระสือ ผีกระหัง และผีแม่ม่ายตามความเชื่อเรื่ององค์เทพศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ และผีฟ้า ผีแถน เทพารักษ์ ผีบรรพบุรุษ ผีมีศาลคือผีดีหรือเรียกว่าพระภูมิบ้านพระภูมิเมือง เหตุผลการสร้างศาลก็เพราะต้องการให้เป็นที่พักพิงของผีบ้านผีเมือง เพื่อประกอบพิธีกรรมการเช่นไหว้บูชาและบนบานจึงปรากฏคำว่า “การเซ่นสังเวย ประจบประแจง” ตามที่ เสฐียรโกเศศ (2484: 11-15) กล่าวไว้ นอกจากนี้ความต้องการให้ประสบโชคลาภ ในการค้าขายผู้บนบานต้องเอาใจสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือเพื่อรักษาอาการเจ็บป่วยที่ไม่รู้สาเหตุด้วยเครื่องถวายที่ท่านชอบด้วยอาหารคาวหวาน หรือรูปปั้นตุ๊กตาสัตว์นั้นเป็นความเชื่อจากการขอผี การบนบานเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผีดังที่ สุวรรณ สถาอานันท์ และเนืองน้อย บุญยเนตร (2535: 66-75) สังเคราะห์ศาสนาพราหมณ์และพุทธของสังคมไทยในเรื่องอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถลดบันดาลตามความปรารถนา นอกจากนี้ทำให้

ผู้วิจัยมองภาพการร้องขอและการได้รับตามประสงค์ชัดเจน สิ่งที่ผู้วิจัยต้องการทำความเข้าใจในอีกประเด็นคือโครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรม ร่วมด้วยเหตุผลเพราะสภาวะจิตใจของผู้คนที่ส่งผลต่อการกระทำ การร้องขอ เกิดจากปัจจัยอะไรบ้าง จึงต้องการบนบานศาลกล่าว นอกจากนี้มีความเชื่อในอำนาจปาฏิหาริย์แล้วนั้นการดำเนินชีวิตในสังคมด้วยหรือไม่ อันเป็นเหตุผลซ้อนทับที่ก่อเกิดความกลัวภายในจิตใจจากสิ่งที่กำลังเผชิญอยู่จากเรื่อง การงาน การเงิน ความรัก สุขภาพเหล่านี้ ผู้คนจึงเลือกหนทาง การบนบาน เป็นอีกทางเลือกหนึ่งเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจต่อสิ่งที่กำลังทำและเรื่องที่กำลังจะเกิดขึ้นซึ่งอาจจะยังไม่ถึงคือเหตุการณ์ในอนาคตร่วมด้วย และส่งอิทธิพลต่อการบนบานศาลกล่าวนำไปสู่ความพึงพอใจแห่งตนเองได้ในที่สุด โนโปเลียน ฮิลล์ (136: 2557) ได้กล่าวถึงความกลัวที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นในตนเองประกอบด้วย ความกลัวยากจน ความกลัววัยชรา ความกลัวถูกวิพากษ์วิจารณ์ ความกลัวสูญเสียความรักของคนบางคน ความกลัวสุขภาพทรุดโทรมและความกลัวตาย ผู้วิจัยพบว่าความกลัว ความไม่มั่นใจในตนเองที่เกิดขึ้นภายในจิตใจนั้น เป็นผลสู่การใช้ชีวิตความอยู่ในสังคมเมืองด้วย จาก พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล และเหมอมารัลย์ ราชภัณฑารักษ์ (2548: 53-55) อธิบายเรื่อง

วัฒนธรรมที่มีผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ถึงสัญชาตญาณความหิว ความกลัว และการสืบพันธุ์ เป็นองค์ประกอบเพื่อตอบสนองความต้องการ การดำรงชีวิตในสังคมกล่าวคือวัฒนธรรมที่สนองความต้องการทางด้านร่างกาย ประกอบด้วย ความต้องการ หาอาหาร ปลูกบ้าน รักษาอาการเจ็บป่วยและวัฒนธรรมทางด้านจิตใจจากความต้องการความรัก ความอบอุ่น การหาความมั่นคงทางจิตใจ ความสะดวกสบายในการใช้ชีวิตเพื่อตอบสนองความสุขของตน หากผู้วิจัยเรียงลำดับถึงความจำเป็นต่างๆตามโครงสร้างของวัฒนธรรม สังคมดังกล่าวมาคือเป็นตัวแปรทางด้านร่างกายนำไปสู่ผลทางด้านจิตใจ จึงทำให้ผู้วิจัยทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างกันและนำมาสู่การหาคำตอบของการใช้ชีวิตประจำวัน ความต้องการสูงสุดของชีวิตนั้นก็เพื่อตอบสนองความสุขทางด้านร่างกายและจิตใจที่อยู่คู่กันเสมอ

เลয়ারด์ ริชาร์ด (19-28: 2007) อธิบายว่าความรู้สึที่ดีและไม่ดีนั้นมีความสัมพันธ์กัน ความรู้สึที่ดีคือความรู้สึที่เป็นสุขกับชีวิตและอยากให้ความรู้สึที่ดียังคงอยู่ ซึ่งสัมพันธ์กับความรูสึที่ไม่ดีคือความทุกข์ ความเจ็บปวด มนุษย์ต้องการเปลี่ยนแปลงออกจากสิ่งที่เป็นอยู่ ทั้งสองปัจจัยความรู้สึที่ดีและทุกข์ผันแปรตามช่วงชีวิตขึ้นและลงของมนุษย์ เมื่อความสุขเริ่มต้นนั้นก็หมายถึงความรู้สึที่ไม่ดี

ได้สิ้นสุดลง มนุษย์มีความต้องการตอบสนองให้ตัวตนพบกับ ความสุข สมหวัง ต่อบทบาทการดำรงชีวิตในสังคม

ในประเด็นความเชื่อบนบานศาลกล่าว จากอดีตสะท้อนความเชื่อต่อองค์พระพิฆเนศของผู้คนในสังคมเมือง ภาวะคนเมืองที่ปรากฏ แสดงความเชื่อจากเครื่องของบนบาน บริเวณลานหน้าห้างสรรพสินค้า

เช่นทรัลเวิร์ด สีแยกราชประสงค์ กรุงเทพมหานครฯ จึงเป็นรูปแบบสัญลักษณ์ทางพิธีกรรมของความเชื่อบนบานศาลกล่าวของคนเมืองปัจจุบัน ซึ่งเป็นความเชื่อเรื่องความสุขสมหวัง ให้ชีวิตผ่านอุปสรรค จึงเป็นเทวสถานของพื้นที่บริเวณลานหน้าห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลเวิร์ด ในงานวิจัยนี้โดยเลือกด้วยเหตุผลการปรากฏบนบานศาลกล่าวและความเชื่อในพื้นที่ใจกลางเมือง คนไทยกับความเชื่อเรื่องการบนบานศาลกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในอำนาจลึกลับจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันมีพื้นฐานจากความกังวลใจที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคล จากการตั้งความปรารถนาไว้ แล้วเกิดความกลัวที่จะไม่ได้และไม่เป็นตามที่ตนคาดหวัง เกิดเป็นความกังวลใจและต้องการแสวงหาที่พึ่งทางใจนั้นจะช่วยเหลือให้สิ่งที่ตนหวังสัมฤทธิ์ผล จากความเชื่อในอำนาจลึกลับ ปาฏิหาริย์ท่านสามารถลดบันดาลเป็นไปตามความปรารถนาด้วยการร้องขอสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้

ท่านช่วยเหลือ โดยสัญญาว่าจะให้สิ่งของหรือทำตามที่สัญญาให้ไว้ เมื่อได้รับผลสำเร็จตามที่ขอมาตอบแทนท่าน สารสำคัญของกระบวนการบนบานอีกอย่างหนึ่งที่พบคือหลักการเลือกของแก่นกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ต้องมีพื้นฐานความรู้หรือต้องเป็นการเดาอย่างมีเหตุผล ต้องศึกษาประวัติความเป็นมาข้อมูลเทพเจ้า องค์เทพศักดิ์สิทธิ์ เพื่อแสดงความสอดคล้องให้เป็นตามความเฉพาะเรื่องของ เพศ วัย เชื้อชาติ สถานะ ยุคสมัย วันเกิด วันประสูติรวมทั้งความเกี่ยวข้องถึงเรื่องของการกิน การแต่งกาย เพื่อเป็นการแก่นและนำมาจัดถวายให้ถูกหลักกว่าท่านโปรดอะไรไม่โปรดอะไร

ตั้งข้อมูลอ้างอิงข้างต้นความเชื่อจากตำรา คัมภีร์ได้อธิบายข้อมูลเกี่ยวข้องกับเทววิทยาเป็นความเชื่อดังกล่าว จึงเป็นแนวทางทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาแนวคิดการที่จะสะท้อนความเชื่อเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติที่อยู่ในชีวิตประจำวันในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ผู้วิจัยพบว่าแนวคิดทางด้านมานุษยวิทยาและสังคมศาสตร์มีความสอดคล้องกับแนวคิดความเชื่อเรื่องอำนาจอิสระ ยศ สันตสมบัติ (2533, 214-215) ได้อธิบายความหมายอำนาจอิสระไว้ว่า ความสามารถที่ทำอะไรบางอย่าง ซึ่งมีอยู่ในเทพผู้ศักดิ์สิทธิ์ มนุษย์ สสารวัตถุปรากฏการณ์ธรรมชาติและปรากฏการณ์ทางสังคมวัฒนธรรม อำนาจสามารถทำให้เชื่อว่ามีอยู่จริง

ในจินตภาพไร้ตัวตน พบได้จากพระผู้สร้างพรหมกฎแห่งกรรม เทพเจ้าหรือวิญญาณบรรพบุรุษ อำนาจที่ซ่อนแฝงในลักษณะมนุษย์ ภิกษุสงฆ์ผู้เปี่ยมบารมี เทวราชา องค์สมมุติเทพ อำนาจก็ปรากฏอยู่ในธรรมชาติ ฟาดินภูเขา และสุดท้ายอำนาจอยู่รูปสสาร มีความศักดิ์สิทธิ์ในตัวเองหรือการสร้างขึ้น อาทิ ราชบัลลังก์ ดาบอาญาสิทธิ์ พระพุทธรูปหรือเครื่องรางของขลัง ที่อาจก่อให้เกิดปาฏิหาริย์ตามปรารถนาของผู้ที่ได้ครอบครอง หากกล่าวถึงความหมายของคำว่าอำนาจ เมื่อได้ศึกษาถึงอำนาจอิสระ ผู้วิจัยพบว่าอำนาจที่อิสระมีมุมมองด้านบวกกล่าวคือการแสดงความรู้สึกแบบยินยอมให้อยู่ภายใต้ความพึงพอใจต่ออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งผู้วิจัยพบได้จากการบนบานศาลกล่าวนี ความเชื่อองค์เทพฮินดูกำลังอธิบายคำว่าอำนาจอิสระ จากการตีความหมายระหว่างปาฏิหาริย์และความสมปรารถนามีความอิสระต่อลัทธิความเชื่อ ศาสนา จิตใจที่มีอิสระต่ออำนาจศักดิ์สิทธิ์ เทียบกับการได้รับตามความปรารถนาจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นคือผลลัพธ์ของอำนาจอิสระ ซึ่งไม่ได้เกิดจากพิธีกรรมหรือข้อบังคับจากอำนาจของภาครัฐมาควบคุมกฎเกณฑ์ทางสังคม

ผู้วิจัยยังพบว่าอำนาจกับความเชื่อสัญลักษณ์รูปเคารพ ในเรื่องลัทธิพิธีสมเด็จพระกาลที่ 5 ของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2546, 6-8)

ซึ่งได้อธิบายเกี่ยวกับอำนาจความสัมพันธ์ระหว่างกันของกลุ่มคนในสังคมเมืองมีความเกี่ยวข้องกับอำนาจรัฐ อำนาจส่งอิทธิพลต่อสาวกการนับถือในฐานะเทพสมเด็จเจ้าพระยาที่ 5 ไว้ว่าด้วยความเสี่ยงการใช้ชีวิตของคนเมืองนั้นด้านธุรกิจต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงภาวะความเสี่ยง ความผันผวนทางด้านเศรษฐกิจของยุคสมัยจึงเป็นข้อมูลองค์ประกอบสำคัญต่อมุมมองการใช้ชีวิตที่อยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลเป็นหลักจึงเป็นเหตุผล การตีความของกลุ่มคนเมืองกับรูปสัญลักษณ์ของสมเด็จเจ้าพระยาที่ 5 ในแง่ของความชื่นชมด้วยเพราะเป็นผู้นำด้านความสมบูรณ์แบบ ด้านธุรกิจความเจริญรุ่งเรืองและความทันสมัยให้เกิดขึ้นจึงเป็นสัญลักษณ์จินตภาพการนับถือบูชาด้านความสมบูรณ์ทางธุรกิจ สู่ความเชื่อในปาฏิหาริย์จากองค์ท่านและเป็นที่ยอมรับบนบานศาลกล่าวจากศึกษาแนวคิดความเชื่อปรากฏวัตถุเครื่องของแก่นบั้งทั้งสุคนธ์บูชา สุรา ยาสูบ จากการศึกษาผ่านบทความของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ เรื่องลัทธิพิธีสมเด็จเจ้าพระยาที่ 5 ผู้วิจัยพบว่าความต้องการและการตอบสนองความต้องการ เป็นเหตุและผลสำคัญที่มีต่อการนับถือบูชาผ่านรูปสัญลักษณ์การแสดงออกซึ่งความเคารพบูชาที่สะท้อนภาวะสังคมเฉพาะด้านและเฉพาะกลุ่มอาชีพที่เกี่ยวข้องกับองค์ท่านอีกด้วย ผู้วิจัยขอหยิบยกบทความหนังสือเจ้าที่และผีป่วน พลวัต

ของความรู้ชาวบ้านอำนาจและตัวตนของคนท้องถิ่นของอานันท์ กาญจนพันธุ์ (2555, 23-39) เพื่อนำเสนอแนวคิดด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ได้อธิบายเกี่ยวกับอำนาจกับความเชื่อผ่านพิธีกรรมแสดงกรอบความสัมพันธ์ระหว่างสังคมภาคเหนือและเฉพาะกลุ่มคนในชุมชนกล่าวคือ การศึกษาแนวคิดนี้เพื่อแสดงรูปแบบพิธีกรรมบูชาของชุมชนปรากฏการณ์วัฒนธรรมร่วมกับการดำรงอยู่กับการใช้ชีวิตประจำวันจึงเป็นผลทั้งการสืบทอดอำนาจและกรอบการสร้างกฎเกณฑ์ของชุมชนและผู้วิจัยพบภายใต้อำนาจควบคุมจากเนื้อหาในบทความชี้ให้เห็นอำนาจอิสระปรากฏต่อการรักษาอาการเจ็บป่วย คลายความกังวลใจของผู้คนชุมชนสังคมเกษตรกรรมที่มีต่อการนับถือบูชาผีด้วย

จากแนวคิดของนักมานุษยวิทยาทั้งสองท่าน ผู้วิจัยพบว่าแนวคิดความเชื่อถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นคืออำนาจความเชื่อสร้างพิธีกรรมชุมชนสู่อำนาจสร้างกรอบกฎเกณฑ์ควบคุมชุมชนและอำนาจความเชื่อไร้ซึ่งพิธีกรรมแต่แสดงอำนาจจากรัฐสู่สังคมเมืองจากการที่ได้ศึกษาแนวคิดดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยได้พบว่าแนวคิดเรื่องอำนาจอิสระอธิบายภาพของความเชื่อบนบานศาลกล่าวเกี่ยวกับองค์เทพฮินดู ในชีวิตประจำวันของคนเมืองได้ชัดเจนที่สุด การตกอยู่ภายใต้ความเชื่อด้วย

ความยินยอม ด้วยความอิสระต่อความรู้สึก ฟังพอใจและสุขใจเท่ากับแสดงผลทางความรู้สึกต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์จากปาฏิหาริย์ตลบันดาลตามประสงค์ที่ร้องขอ การเกิดขึ้นของความเชื่อ ล้วนอยู่บนพื้นฐานเหตุผลทางด้านจิตใจ ความจริงที่ว่ามนุษย์มีความเป็นปกติธรรมดา สิ่งที่ต้องเผชิญในชีวิตประจำวันของคนเมือง ความ เป็นอยู่ของสังคมเมืองภาวะความกดดัน ปัจจัยรอบด้าน สำหรับความน่าสนใจต่อประเด็น ความเชื่อนี้โดยตรงที่กลุ่มคนเหล่านี้ไม่ได้จําแนก ต่อความทุกข์ที่เป็นปกติธรรมดา ความเชื่อ บนบานศาลกล่าวจึงแสดงความสัมพันธ์ ระหว่างการใช้ชีวิตประจำวันกับสังคมเมืองจาก กลุ่มชาวพุทธที่มีความเชื่อ จากการได้ทบทวน แนวคิดความเชื่อเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ สร้างความเชื่อ ศรัทธาสะท้อนปรากฏการณ์ เครื่องของแก้บน แสดงสาระความสำคัญ เกี่ยวข้องกับแนวคิดเชิงมานุษยวิทยาเรื่อง อำนาจอิสระต่อการปรากฏของผู้คนในสังคม เมืองยุคปัจจุบันด้วย

ผลการสำรวจข้อมูลผู้คนที่เข้ามากราบ ไหว้สักการะ บริเวณศาลพื้นที่สี่แยกราชประสงค์ จำนวน 50 คน อายุระหว่าง 21 - 40 ปี พบ ว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย ร้อยละ 10 เพศหญิง ร้อยละ 90 ผู้ตอบแบบสอบถาม เลือkBนบานสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในเขตพื้นที่สี่แยก ราชประสงค์ได้แก่ศาลพระพรหมร้อยละ 75.8

ศาลพระตรีมูรติร้อยละ 59.46 ศาลพระ พิฆเนศร้อยละ 43.24 และอื่นๆ ประกอบ ไปด้วยศาลพระนารายณ์ ศาลพระอินทร์ ศาล พระแม่อุมา ร้อยละ 10.81 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจที่ได้รับตามสมปรารถนา ร้อยละ 94.59 ต้องมากลับมาแก้บนตามที่บอก กล่าวสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ร้อยละ 98 และร้อยละ 99 บ่งชี้ถึงพื้นที่สี่แยกราชประสงค์เป็นย่านธุรกิจ กลางเมือง กรุงเทพมหานคร จากแบบ สอบถามผู้วิจัยต้องการแสดงขอบเขตพื้นที่ ศึกษาวิจัยพื้นที่สี่แยกราชประสงค์ กรุงเทพมหานคร ถึงภาวะความเชื่อบนบานศาลกล่าว ที่มีอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้คนในสังคมเมือง จากสถิติพบว่าศาลพระพิฆเนศเป็นหนึ่งในสาม ของศาลเทพเจ้าอินทบริเวณใจกลางเมืองย่าน สี่แยกราชประสงค์ กรุงเทพมหานคร เป็นที่ นิยมเข้ามากกราบไหว้สักการะ ขอพร

จากการศึกษาแนวคิดด้านมานุษยวิทยา เพื่อเป็นเพื่อแนวคิดประมวลสู่รูปแบบการสร้าง สรรค์ผลงานศิลปะจากความเชื่อจากตำนาน คัมภีร์ โดยผู้วิจัยเลือกศึกษารูปแบบศิลปะ ลัทธิแฟนตาซี (Fantastic Art) แนวคิดเรื่อง เล่าจากบริบทเชิงเนื้อหาความเชื่อในด้านมิติ ของศาสนา เวทมนตร์ อิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ จากการถ่ายทอดของศิลปินในกลุ่มเพื่อนำ สร้างสรรค์ภายใต้โครงสร้างศิลปะลัทธิ แฟนตาซี (Fantastic Art) วอลเตอร์ ชูเรียน

(2552, 14-18) ได้อธิบายเกี่ยวกับความหมาย และทัศนศิลป์แฟนตาซติกเป็นการแสดงภาพ ความคลุมเครือและความกระจำงัดตามจินตภาพของมนุษย์ ชุติภาพผลงานในปีศตวรรษที่ 19 - 20 เป็นการแสดงภาพอาทิเช่น ความฝัน จินตนาการ ความเร้นลับ ดินแดนในเทพนิยาย เรื่องราวของศาสนา ความรู้สึกที่ถูกซ่อนไว้ ถ่ายทอดและการเข้าสู่สิ่งที่ยอยู่นอกเหนือการอธิบาย การตีความทางอารมณ์ถูกจำแนกจากกลุ่มศิลปินคือเฮโรนิมัส บอสซ์ สะท้อนความกลัว ประเด็นเรื่องการสำนึกการไถ่บาป สวรรค์ นรก การสาปแช่งและการช่วยให้รอดจากบาป จากความเชื่อหลักคำสอนของคริสต์ อิสลาม และพุทธ ส่วนวิลเลียม เบรก ศิลปินจิตรกรรม และนักกวี ชาวอังกฤษ นำเสนอภาพเล่าเรื่องเกี่ยวกับโลก ในชื่อภาพโลกมนตรา เสนอแง่มุมเกี่ยวกับทุกสิ่งทุกอย่างที่อาจไม่เข้าใจ เกี่ยวกับความหวาดกลัว ผู้วิจัยขอหยิบยกประเด็นคู่ตรงข้ามที่แสดงความสัมพันธ์จากแนวคิดความเชื่อ ศรัทธาศิลปินเลือกใช้สุนทรียะเรื่องแสงมีความเกี่ยวข้องกับความรู้สึก จากอิทธิพล ตั้งโณลก กล่าวคือ ศิลปินเลือกใช้มุมมองแบบย้อนแสง นำมาถ่ายทอด เพื่อชี้ให้เห็นทัศนธาตุที่ปรากฏจากพื้นที่ของเงาดำกับรูปทรงในรูปลักษณะ นัยยะความหมายคือสิ่งที่ย่อมปรากฏคู่กันเสมอ การอาศัยของคู่สิ่งที่ตรงกันข้ามตามสัจจะความจริงของธรรมชาติ การเปรียบเทียบหรือเป็น

สองด้านของสัจธรรมอันเดียวกัน ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์จากแนวคิด กระบวน วิธีการจากสุนทรียะของศิลปินดังกล่าวนำมาสู่เนื้อหาของผลงานสร้างสรรค์เป็นชุดการมอบถวายอาหารบนบานแต่องค์เทพแสดงภาพเล่าเรื่องความเชื่อบนบานของคนไทยต่อองค์เทพฮินดู ด้วยการเลือกใช้ค่าต่างแสงเทียนที่นุ่มนวล ช่วยสร้างบรรยากาศสงบ ศรัทธา สามารถแสดงสัญลักษณ์ความดีงาม ปัญญา ดังที่ ณิชฐ์ ลำเลิศ, (ออนไลน์: 2557) สุพจน์ สิงห์สาย,(ออนไลน์: 2557) นำเสนอรูปทรงดอกบัวจัดวางบนแท่นบูชาหินอ่อนเพื่อแสดงความนอบน้อมต่อพระรัตนตรัยที่เคารพด้วยสุคนธรูชา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความเชื่อของคนที่มาบนบานศาลกล่าวต่อองค์เทพพระพิฆเนศ เขตพื้นที่สี่แยกราชประสงค์ กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะดิจิทัลพรีนธ์เครื่องของแก้บน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทราบเครื่องของแก้บนต่อองค์เทพพระพิฆเนศ เขตพื้นที่สี่แยกราชประสงค์ กรุงเทพมหานคร
2. ได้กระบวนกรการสร้างสรรคผลงานเทคนิคดิจิทัลพรีนธ์เครื่องของแก้บน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นผลการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลภาคเอกสารและภาคสนาม

1. ข้อมูลภาคเอกสาร ประกอบด้วย ผลงานวิจัยเรื่องความเชื่อเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ พิธีกรรมที่ปรากฏตามภูมิภาคจากอดีตสู่ปัจจุบันเกี่ยวกับแนวคิดอำนาจเหนือธรรมชาติ (Animism) ที่สะท้อนแนวคิดเรื่องการสื่อสารระหว่างมนุษย์กับองค์เทพ การถวายคือการปรนนิบัติ ในรูปแบบพิธีกรรมมนุษย์เลือกที่จะสื่อสารด้วยอาหาร การรำยรำแสดง เพราะตามความเชื่อดังกล่าวจึงได้สะท้อนแนวคิดภักดีโยคะ กล่าวคือมนุษย์ได้แสดงออกด้วยการปรนนิบัติต่อเทพด้วยการถวายเพราะเชื่อว่าท่านมีชีวิตมีการรับรู้เช่นเดียวกันแบบมนุษย์

2. ข้อมูลภาคสนามด้วยการสำรวจลงพื้นที่สัมภาษณ์สถานที่บริเวณศาลพระพิฆเนศพื้นที่สี่แยกราชประสงค์ บุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งผู้เชี่ยวชาญและผู้ปฏิบัติการ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านพิธีกรรม ปรัชญาฮินดู สัมภาษณ์ผู้คนมาแก่น

ขอบเขตการศึกษา

สถานที่ศาลพระพิฆเนศ บริเวณพื้นที่สี่แยกราชประสงค์ กรุงเทพมหานคร

เครื่องมือ

กล้องถ่ายภาพบันทึกเครื่องของแก่นจากสถานที่จริง เครื่องมืออัดเสียงสัมภาษณ์ผู้คนมาแก่นผู้เชี่ยวชาญด้านพิธีกรรม ปรัชญา ผู้ปฏิบัติการในบริเวณศาลพระพิฆเนศพื้นที่สี่แยกราชประสงค์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ภายใต้กรอบลัทธิความเชื่อเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ (Animism) ประเด็นการบนบานศาลกล่าว ตามความเชื่อแบบชาวพุทธจากศาสนาผีเดิมสู่การแสดงออกต่อเทพเจ้าในศาสนาฮินดูแบบผสมผสานดังพบปรากฏ การบนบานศาลกล่าวต่อองค์เทพฮินดู ในปัจจุบันจากการเฝ้าสังเกตและถอดบทสัมภาษณ์ เพื่อนำมาสู่กระบวนการสร้างสรรค์วิเคราะห์ภาพร่างชุดผลงานศิลปะดิจิทัล เครื่องบรรณาการและความเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสังคมไทย โดยศึกษาจากพิธีกรรมการร้องขอต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์และการบนบานศาลกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ชีวิตประจำวันของผู้คนในสังคมเมือง กล่าวคือพฤติกรรมกรรกร้องขอบนบานปรากฏการณ์เครื่องของแก่นจำนวนมากมายถูกนำมาถวายต่อองค์เทพพระพิฆเนศ บริเวณพื้นที่สี่แยกราชประสงค์ วัดอุษณยานแสดงออกซึ่งการเชื่อมโยงข้อมูลความเกี่ยวข้อง กับประวัติศาสตร์เทพ เทวกำเนิดตามตำราหลัก

เทววิทยา อินดูพบได้จากผลไม้ที่ปรากฏกล้วยน้ำว่า ผลไม้ที่ท่านโปรดปราน เครื่องหอมบูชา เช่นดอกดาวเรืองและจากบทสัมภาษณ์ผู้คนมาถวายเครื่องของแก่นบนแทนค่าความพึงพอใจตามประสงค์ที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ยังคงซึ่งภาพสะท้อนความเชื่อจากอดีตสู่ปัจจุบัน

จากประเด็นศึกษาความเชื่อบนบานศาลกล่าวข้างต้นผู้วิจัยสนใจศึกษาความเชื่อที่สะท้อนต่อเครื่องเช่นสังเวชนาถวายต่อองค์เทพประกอบด้วยอาหาร ดอกไม้บูชาและหุ่นปูนปั้นสัตว์เป็นเครื่องของแก่นที่พบแสดงความเกี่ยวข้องกับองค์เทพ จึงได้แรงบันดาลใจสร้างสรรค์จากสัญลักษณ์วัตถุที่ปรากฏบริเวณหน้า

ศาลเทวาลัยสู่จินตนาการสร้างสรรค์โดยผู้วิจัยเลือกหุ่นปูนปั้นสัตว์ที่แสดงความเกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามตำนานและเรื่องเล่า จินตนาการในมุมมองพิธีกรรม การตั้งโต๊ะเครื่องสังเวชนา โดยจัดวางภาพหุ่นปูนปั้นแสดงความสื่อถึงยานพาหนะประจำองค์พระพิฆเนศ ซึ่งตามหลักตำรามักพบเคียงคู่ประจำเทวาลัยผู้วิจัยจึงต้องการสร้างภาพจินตนาการการทับซ้อนกันระหว่างพื้นที่จริงกับพื้นที่อุดมคติจากแนวคิด Intangible เป็นสิ่งมนุษย์คิดว่ามีอยู่แต่ไม่สามารถแลเห็นได้ เลือกบอกเล่าความเชื่อที่ปรากฏ ในชีวิตประจำวันของพื้นที่ผู้คนสังคมเมืองต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์องค์เทพ ผู้วิจัยเลือกสะท้อนภาวะจิตวิญญาณ (Spiritual) จาก

ความรู้สึกลึกลับ (Mystery) นำเสนอรูปแบบศิลปะแฟนตาซติก (Fantastic Art) โดยเลือกอาหาร ผลไม้ที่เกี่ยวข้อง ให้ความหมายแทนสื่อสัญลักษณ์ถึงองค์พระพิฆเนศ มอบถวายเมื่อได้ตามปรารถนา ประกอบกันด้วยจากชุดความสุขผ่านเครื่องเช่นสังเวชนาต่อองค์เทพพระพิฆเนศผ่านพิธีกรรม

จากการที่ได้ศึกษาสุนทรียศาสตร์เรื่องสัดส่วน ความสมดุล จากงานเขียนของ Umberto Eco ในหนังสือ Art and Beauty in the Middle Ages จึงนำมาเป็นเหตุผลวิเคราะห์จากแนวคิด เพื่อสื่อถึงในประเด็นความดีงาม ความงดงามสมบูรณ์จากความเชื่อ ศรัทธาซึ่งเป็นภาวะจิตวิญญาณของมนุษย์ ผู้วิจัยเลือกหลักสุนทรียศาสตร์ทัศนธาตุเรื่องสัดส่วนและความหมายการจัดวางตำแหน่งภาพ จากจุดกลางของภาพอ้างอิงมุมมองระดับสายตาของสถานที่จริง เพื่อสื่อความหมายของพิธีกรรมเครื่องสังเวชนา ซึ่งประกอบด้วย โต๊ะ จัดถวายอาหาร โดยผู้วิจัยยึดโยงโครงสร้างการแบ่งลำดับภาพจากการศึกษาคติไตรภูมิระบบจักรวาลและการลำดับศักดิ์ของ Chain of begins ในเรื่องของการลำดับชั้นแบ่งส่วนสำคัญของภาพ ระดับบน ล่าง จากองค์ประกอบภาพ เพื่อสะท้อนความรู้สึกในเชิงจิตวิทยาด้วยรูปทรงและพื้นที่ว่างในชั้นงาน เพราะจึงหะ สัดส่วนการแบ่งลำดับ มุมมอง

ต่างๆ ดังที่ St. Augustine (29: 1986) ได้อธิบายว่ารูปทรงที่สมมาตรและการใช้สัดส่วนที่รับกันเท่ากับเป็นความสวยงาม ด้วยเหตุนี้ความสมมาตรจากสัดส่วนมุมมอง ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดสุนทรียศาสตร์ที่เกี่ยวข้องดังกล่าวนำมาแสดงความรู้สึกแบบอุดมคติเพื่อให้สอดคล้องตามจินตนาการที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในแง่ความดีงามและการหลักปฏิบัติต่อต้านจากการมอบถวายเครื่องเซ่นไหว้ การปรนนิบัติบูชาจากแนวคิดภักดีโยคะ (พีรพล อิศระภักดี, ออนไลน์) การตอบแทนคุณต่อองค์เทพ กิตติวัฒน์มหาตม์ (2553, 146-201) ได้อธิบายแนวคิดเทววิทยา การแสดงข้อมูลองค์เทพที่คนนิยมนับถือร่วมกันทั้งไทยและอินเดียความหมายต่อการปฏิบัติบูชาเทพร่วมกันมีความเกี่ยวกับเทวนิยม ชุดข้อมูลตำราขององค์พระพิฆเนศพบว่ามีส่วนมงคลคือบริวารหนู ส่วนขนมโมทกะเป็นส่วนหนึ่งเทพศาสตราประจำพระองค์ ดังพบอาหารที่เกี่ยวข้องตามหลักเทววิทยาของพระพิฆเนศ โดยเศรษฐมนต์ กาญจนกุล (2550: 61-93) กล่าวถึงความหมายการเคารพสักการะแห่งพระคเณศด้วยมะพร้าว (Coconut) แสดงสัญลักษณ์ความบริสุทธิ์จากสวรรค์และความหมายของการเกิดใหม่ ท่านมหาราชครูพิธีศรีวิสุทธิคุณ, (2557, 320) ได้อธิบายถึงการจัดโต๊ะถวายบูชาเครื่องสังเวยเทวดาด้วยผลไม้ ขนมหวานและเครื่อง

หอมเท่านั้น โดยไม่พบอาหารคาวต้องเลือกผ้าสีขาวเป็นผ้าปูโต๊ะ เพื่อให้ตรงตามหลักการจัดเครื่องสังเวยเทวดา ควรจัดเรียงลักษณะวางพูนเป็นภูเขาซึ่งกล่าวตามคติพราหมณ์ของความเชื่อในอดีต

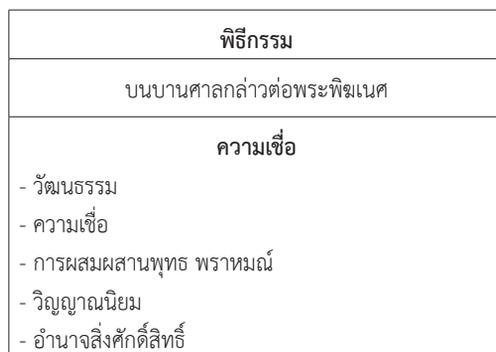
การวิเคราะห์แนวคิดสู่ผลงานสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

ผู้วิจัยศึกษาภายใต้กรอบแนวคิดวิญญานนิยม อธิบายความเชื่อเรื่องภาวะวิญญานแสดงอำนาจเหนือธรรมชาติ อิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ ผู้วิจัยตีความจากแนวคิดนี้แสดงออกด้วยความรู้สึกกลับ โดยสร้างภาพพิธีกรรมอามิสบูชาด้วยการจัดโต๊ะถวายอาหารต่อองค์เทพ เสมือนท่านมีชีวิตและรับของถวาย จินตนาการการส่งมอบและรับของสังเวยขององค์เทพ ด้วยการล่องลอยของอาหารแสดงความไม่เป็นปกติจากความเชื่อการปรนนิบัติต่อองค์เทพด้วยความศรัทธาอ้างอิงตามแนวคิดภักดีโยคะ จินตนาการพื้นที่มิติดินแดนขององค์เทพเทวดา พรหม ในชั้นสวรรค์ภูมิ ด้วยการจัดแบ่งสัดส่วนของภาพบน ล่างตามจินตภาพ

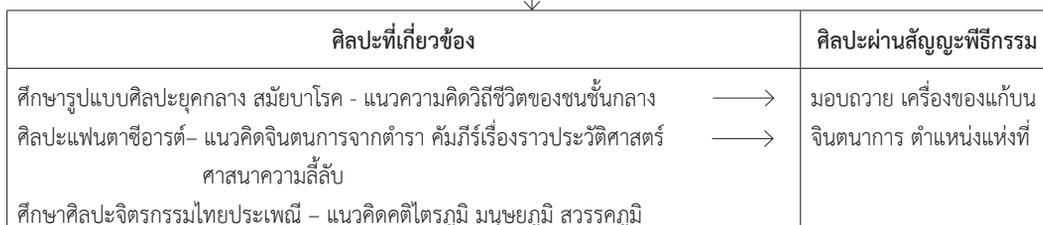
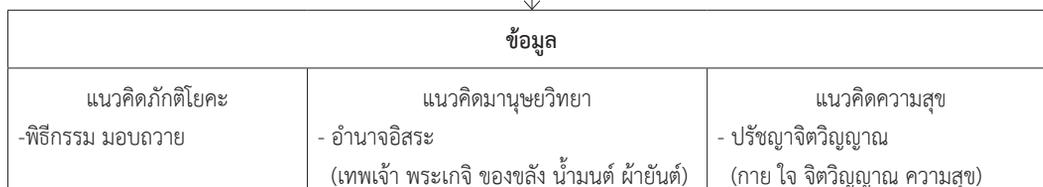
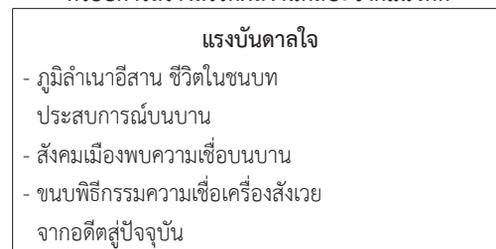
ดิจิทัลพรีนธ์: เครื่องบรรณาการและความเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสังคมไทย

กรอบโครงสร้างวิจัย

เครื่องบรรณาการและความเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสังคมไทย

กรอบการสร้างสรรคผลงานศิลปะจากแนวคิด

วิเคราะห์ผ่านสัญลักษณ์ความหมายสู่การสร้างสรรค

ประเด็นความเชื่อของมนุษย์ต่อเทพเพื่อใช้เป็นแนวทาง โดยเลือกสัญลักษณ์ของพิธีกรรมมอบถวายเครื่องสังเวตตามกรอบแนวคิดภักติโยคะกล่าวคือ มนุษย์แสดงออกด้วยการปรนนิบัติบูชาด้วยความภักดีต่อองค์เทพด้วยการมอบถวายและองค์เทพได้รับสะท้อนความภักดีแบบวิธีหนึ่งด้วยการปรนนิบัติเสมือนท่านมีชีวิต

1.1 สัญลักษณ์เครื่องหอมบูชา เลือกนำควนธูปเป็นสัญลักษณ์สื่อสารติดต่อระหว่างมนุษย์กับองค์เทพ

1.2 สัญลักษณ์ของความเชื่อ เลือกนำการจัดโต๊ะบูชาเครื่องสังเวตต่อองค์เทพ มอบถวายและท่านได้รับ

1.3 สัญลักษณ์เครื่องของแก้ของบนบานองค์พระพิฆเนศ เลือกผลไม้ด้วยกล้วยน้ำว้าแทนค่าตามความหมายแบบเฉพาะเจาะจงถึงของโปรดปรานสื่อแสดงสัญลักษณ์ถึงองค์พระพิฆเนศด้วยพระเศียรเป็นช้าง

วิเคราะห์เทคนิควิธีการสร้างสรรค์

ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคการตัดต่อภาพด้วยโปรแกรม (Photoshop Ps) เพื่อสะท้อนภาพความเหมือนจริงเลือกใช้เทคนิคของ Chiroscuro เป็นเทคนิคการตัดกันของน้ำหนักขาวจัด ดำจัดของแสงและเงาในลักษณะ dramatic ซึ่งปรากฏพบในผลงานศิลปะบาโรค เพื่อแสดงแง่มุมความลึกกลับของศาสนา

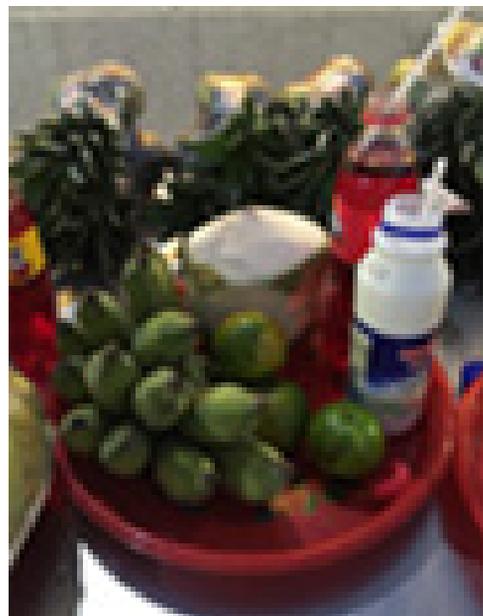
วิเคราะห์สัดส่วนของภาพ

1.1 ผู้วิจัยเลือกใช้สุนทรียะความงามของศิลปะยุคกลาง จากความหมายสุนทรียะสมดุลเพื่อสะท้อนความดีงาม ศรัทธาจากความเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์องค์เทพเจ้า

1.2 ผู้วิจัยเลือกใช้หลักการตำแหน่งแห่งที่ จากความหมายจิตรกรรมไทยประเพณีเรื่องคติไตรภูมิ ตำแหน่งด้านบนสุดของภาพแทนที่พื้นที่สวรรค์ บริเวณด้านล่างสุดของภาพแทนพื้นที่มนุษย์ภูมิ

วิเคราะห์รูปแบบศิลปะเพื่อสะท้อนการทับซ้อนความเชื่อบนบานศาลกล่าวจินตนาการด้วยศิลปะแฟนตาซี

ดิจิทัลพรีนธ์: เครื่องบรรณาการและความเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสังคมไทย

ภาพผลงานสร้างสรรค์ ดิจิทัลพรีนธ์เครื่องบรรณาการและความเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสังคมเมือง

ผลงานสร้างสรรค์จินตนาการสะท้อนภาพพิธีกรรมสื่อสัญญาณ การตั้งโต๊ะเครื่องสังเวยบูชาในอดีตจากวัตถุแทนหินบูชาสู่การนำเสนอเป็นจินตนาการชุดโต๊ะเครื่องสังเวยมอบถวายแด่องค์พระพิฆเนศ ร่องรอยของรูปแบบการปฏิบัติ จากไหว้บูชาผี และบวงสรวงเทวดาสร้างสรรค์เป็นการผสมผสานของมนุษย์ร้องขอต่อเทพ เทวดา และนัยต่างตอบแทน

จากกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะดิจิทัลพรินท์สามารถจำแนกสู่องค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ดังนี้

1. มิติพื้นที่ทับซ้อนของความเชื่อ การส่งมอบวัตถุสังเวยและการรับไปขององค์เทพ การปรากฏสาระความเชื่อของมิติพื้นที่ซ้อนทับจากพื้นที่ตามอุดมคติตำรา คัมภีร์พื้นพิภพดินแดนสวรรค์กับพื้นที่ดินแดนมนุษย์ การรับรู้ของสองมิติเชื่อมโยงติดต่อสื่อสารระหว่างกัน มนุษย์กับองค์เทพด้วยพิธีกรรมเครื่องของแก้บนบาน อันเกิดจากการถ่ายโอนร่องรอยพิธีกรรมความเชื่อบูชาเครื่องสังเวยตีความผ่านช่วงเวลาของคนในยุคสมัยใหม่ ถ่ายโอน ร่องรอยความเชื่อจากอดีต การยังคงดำรงอยู่สู่รูปแบบพิธีกรรมและการบนบานศาลกล่าวต่อองค์เทพของคนในยุคสมัยใหม่ ในแง่กระบวนการทางศิลปะสอดรับสู่องค์ความรู้กล่าวคือการแปลความตามคติความเชื่อ เพื่อ

สร้างมิติของตำแหน่งแห่งที่จากพิธีกรรมบูชาพื้นที่สัญญาณแห่งศรัทธา (Realism) สะท้อนผ่านเชิงสัญลักษณ์ของวันรูป ถอดรูป แทนค่าเสมือนสะพานเชื่อมโยงการสื่อสารโดยกล่าวอ้างอิงรูปแบบศิลปะเหนือจริง (Surrealism) เพื่อสร้างมิติพื้นที่ทับซ้อนร่วมกันของมนุษย์และองค์เทพ จินตนาการของความเหนือจริงอันมีเหตุเกิดจาก การรับรู้ด้วยวัตถุถวายเครื่องของแก้บน การรับรู้ต่อความรู้สึกถึงการส่งมอบวัตถุต่อองค์เทพ และการรับไปของเครื่องถวายบูชา เมื่อรูปได้เผาไหม้หมดดับลง ประเด็นสาระดำเนินตามถ้อยความ ตัวอักษร คำราคะ คัมภีร์ แปลความนามธรรมให้เป็นรูปธรรมด้วยมนุษย์และศรัทธา การปรากฏเกิดขึ้นของวัตถุทางวัฒนธรรมท้องถิ่นผสมผสานแบบพุทธและพราหมณ์ บนบานศาลกล่าวความเชื่อท้องถิ่นสังคมไทยด้วยเครื่องของแก้บน สัญลักษณ์สื่อสารระหว่างมนุษย์กับองค์เทพ ประกอบด้วย จำนวนและอาหารประเภทเดียวตามกำหนด กิจกรรมที่พบจากชุดความเชื่อ 3 ส่วน กล่าวคือการบวงสรวงเทวดา การเซ่นสังเวยดวงวิญญาณ สู่การตีความหมายเป็นความเชื่อ บนบานศาลกล่าว ด้วยการร้องขอต่อองค์เทพ เทวดา นำมาสู่แนวทางปฏิบัติเมื่อสำเร็จดังปรารถนามอบถวายเครื่องสังเวยต่อองค์เทพ

สรุปผลการวิจัย

1. ผลงานวิจัยสร้างสรรค์เป็นการวิจัยศึกษาความเชื่อของคนที่มาบนบานศาลกล่าวต่อองค์พระพิฆเนศ เขตพื้นที่สี่แยกราชประสงค์ กรุงเทพมหานคร เพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะดิจิทัลพรีนธ์เครื่องของแกำบน พบว่าเครื่องของแกำบนแสดงความเฉพาะเจาะจงตรงตามหลักเทวนิยมฮินดูกล่าวคือเครื่องสังเวดด้วยผลไม้เป็นการมอบถวายแด่องค์เทพ เทวดา

2. เครื่องของแกำบนต่อองค์พิฆเนศสะท้อนความเชื่อบนบานศาลกล่าวเฉพาะท้องถิ่นสังคมเมือง สี่แยกราชประสงค์ กรุงเทพมหานคร พบว่ากล้วยน้ำว้าเป็นผลไม้ยมมอบถวายเป็นจำนวน ปริมาณมาก

ข้อเสนอแนะ

จากการที่ได้ทำงานวิจัยและสร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัยดิจิทัลพรีนธ์ประเด็นความเชื่อบนบานศาลกล่าวต่อองค์พระพิฆเนศ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ผู้วิจัยพบว่า การวิจัยโดยนำเสนอความเชื่อของมนุษย์ในสังคมเมือง พื้นที่สี่แยกราชประสงค์ กรุงเทพมหานคร เรื่องอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์กับองค์เทพพระพิฆเนศ จากการพบวัตถุบนบานสามารถพัฒนาในประเด็นอื่นๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งสามารถเลือกวิธีการสร้างสรรค์ศิลปะภาพวาดการใช้ชีวิตประจำวันของคนในสังคมเมืองนี้ยมุมมองปรากฏการณ์หรือความจิตจางความเชื่อของมนุษย์การพัฒนาการของวัตถุบนบานสู่ความเชื่อในอนาคตต่อไป

บรรณานุกรม

- กิตติ วัฒนะมหาตม์. (2548). **คู่มือบูชาเทพ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.
- กิตติ วัฒนะมหาตม์. (2561). **เทวกำเนิด**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.siamganesha.com/devaborn.html>. วันที่ค้นข้อมูล : 8 สิงหาคม 2561.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2545). **การหน้าที่ที่กำลังเปลี่ยนแปลงของสถาบันศาสนาใน: กรณีศึกษา ศาสนาพุทธ (วัดไตรมิตร)**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ.
- ชูเรียน, วอลเตอร์. (2552). **ศิลปะแฟนตาซิก = Fantastic art**. กรุงเทพฯ: เดอะเกรทไพนธ์ อาร์ท.
- เดย์ ฟรีแมน, ธนา ลิ้มปยารยะ และ พระมหाराชครูพิธีศรีวิสุทธิคุณ. (2558). **The Chair แก้อื้อ มีเรื่อง ตอนพระพิฆเนศ**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : https://www.youtube.com/watch?v=JG4-0_IF6kM. วันที่ค้นข้อมูล : 20 สิงหาคม 2561.
- ธวัชชัย สมคง. (2547). **บทความพิเศษ ถวัลย์ ดัชนี**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.fineart-magazine.com/ถวัลย์-ดัชนี>. วันที่ค้นข้อมูล: 15 กันยายน 2561.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2546). **ลัทธิพิธีเสด็จพ่อ ร.5**. กรุงเทพฯ: บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน).
- ณัฐ ล้ำเลิศ. (2557). **จิตรกรรมค่าต่างแสงกับความรู้สึกสงบแบบเหนือจริง เนื้อหาวัตถุใน พิธีกรรมพุทธศาสนา**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.journal.rmutt.ac.th:8080/index.php/arts/article/view/294>. วันที่ค้นข้อมูล : 17 กันยายน 2561.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน และสมภาร พรหมทา. (2556). **มนุษย์กับศาสนา**. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล และเมธมาลย์ ราชภัฏทาร์กซ์, บรรณาธิการ. (2542). **มนุษย์กับสังคม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พีรพล อิศรภักดี. (2561). **พัฒนาการของศาสนาฮินดู**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.siamganesha.com/sixvisions.html>. วันที่ค้นข้อมูล : 22 กันยายน 2561.
- พระมหाराชครูพิธีศรีวิสุทธิคุณ. (2557). **จดหมายเหตุการณ์บูรณปฏิสังขรณ์เทวสถาน สำหรับ พระนคร**. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

- ภัททิยา ยิมเรวัต. (2540, มกราคม-มิถุนายน). การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมด้านความเชื่อและ
ขนบธรรมเนียม ประเพณี. วารสารภาษาและวัฒนธรรม, 16(1), หน้า 5-12.
- ยศ สันตสมบัติ. (2533). อำนาจ บุคลิกภาพและผู้นำการเมืองไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดี
ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เลয়ারด์ ริชาร์ด. (2550). ความสุข: หลากหลายข้อค้นพบของศาสตร์ใหม่แห่งความสุข =
Happiness: lessons from a new science. กรุงเทพฯ: สอนเงินมีมา.
- เศรษฐมนันตร์ กาญจนกุล. (2550). พระพิฆเนศ: มหาเทพแห่งความสำเร็จ. กรุงเทพฯ: เศรษฐ
ศิลป์.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2561). สุจิตต์ วงษ์เทศ: เข้าทรง และไหว้ครู มาจากพิธีเลี้ยงผี หลายพันปีมา
แล้ว. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : https://www.matichon.co.th/prachachuen/prachachuen-scoop/news_1030595. วันที่ค้นข้อมูล: 28 กันยายน 2561.
- สุวรรณ สถาอานันท์ และ เนื่องน้อย บุญยเนตร. (2535). คำ: ร่องรอยความคิด ความเชื่อไทย.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพจน์ สิงห์สาย .(2557). บัวบูชาพระรัตนตรัย. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://decdna.su.ac.th/wp-content/uploads/2014/10/viscom-01.jpg>. วันที่ค้นข้อมูล : 29 พฤษภาคม 2560.
- เสฐียรโกเศศ, พระยา. (2515). เมืองสวรรค์และผีसाงเทวดา. พระนคร: บรรณาการ.
อนุมานราชชน, พระยา. (2484). วิจารณ์เรื่องประเพณีการทำศพ. พระนคร: ศรีหงส์.
อนุมานราชชน, พระยา. (2495). เรื่องผีसाงเทวดา. พระนคร: โรงพิมพ์พระจันทร์.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2555). เจ้าที่และผีปู่ย่าพลวัตของความรู้ชาวบ้านอำนาจและตัวตนของ
คนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อิทธิพล ตั้งโฉลก. (2554). บทวิเคราะห์ผลงานจิตรกรรมของนาย “อิทธิพล โดย ผศ. อิทธิพล”.
[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.thaicritic.com/?p=136>. วันที่ค้นข้อมูล: 15
ตุลาคม 2561.
- ฮิลล์, นโปเลียน. (2557). ปรัชญาชีวิตศาสตร์แห่งความสำเร็จ = The Napoleon Hill's laws
of success. กรุงเทพฯ: เดอะเกรทไพนธ์อาร์ท.

- Augustine, S. (1950). *The greatness of the soul: The teacher (No. 9)*. Paulist Press.
- Eco, U. (1986). *Art and beauty in the middle ages*. London: Yale University Press.
- Klausner, W.J., (1963). "Popular Buddhism in North East Thailand". in *Epistemology in Anthropology*. New York: Harper and Row.